

پشت سر نهادن همیشگی بدبختی نرخ ارز

مهندس محمد پارسا
رئیس هیأت مدیرهٔ فدراسیون صادرات انرژی

دست‌کم یک دهه است ایرانیان از هر گروه و دسته و به هر میزان درآمد و هر کسب و‌کار و پیشه‌ای در چنگ تغییرات شگفت انگیز و به عبارت دقیق‌تر پرش‌های بلند نرخ تبدیل ارزهای معتبر از جمله دلار به پول ایران گرفتار شده‌اند. شهروندان، صاحبان و مدیران بنگاه‌های اقتصادی، صنعتی و بازرگانی به چشم دیده‌اند نرخ تبدیل هر دلار آمریکا از ۱۰۰۰ ریال به‌طور متوسط در ۱۳۹۰ به حداقل ۲۱۰۰۰ ریال در سال ۱۳۹۹ رسیده است. یک محاسبه ساده نشان می‌دهد قیمت هر دلار آمریکا در یک دوره ۱۰ ساله ۲۱ برابر شده است. از سوی دیگر به هر دلیل منطقی- اقتصادی یا سیاسی، تغییرات نسبی همه انواع کالاها و خدمات و تأخیرهایی خود را با قیمت دلار در بازار آزاد همسنگ کرده و با افزایش‌های بهت بر انگیز رو به رو بوده‌ایم. رشدهای شتابان قیمت کالاهای موردنیاز عمومی ایرانیان مثل مواد و عقب ماندن نرخ رشد مزد و حقوق موجب شده است بنابر برخی گزارش‌های پژوهشی در دهه ۱۳۹۰ رقمی برابر با ۳۵ درصد جامعه ایرانی زیر خط فقر قرار بگیرند که رقم دهشتناکی است وپیامدهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی آسیب ساز بزرگی دارد. از سوی دیگر اقتصاد ایران برخلاف تمایل و خواست مقام های سیاسی در همه نیم سده تازه سپری شده توانایی به دست آوردن استقلال از اقتصاد جهانی را به دست نیاورده است. به‌طوری‌که تنها برای واردات نهاده‌های دامی، دارووتجهیزات پزشکی و کالاهای اساسی مثل شکر، برنج، روغن نباتی وچای سالانه میلیارد‌ها دلار باید ارز داشته باشیم. علاوه بر این ویر اساس تقسیم بندی‌های رایج ارائه شده از سوی نهادهای رسمی دولتی از کل واردات ایران ۸۵ درصد آن واردات مواد اولیه و کالاهای سرمایه‌ای و واسطه‌ای تولیدی است. به‌طوری‌که اگر واردات ایران کاهش یابد شاهد رکود تولید خواهیم بود که بر نرخ بیکاری مؤثر است. همچنین درآمد ارزی ایران بیشتر از هر کالایی به در آمد صادرات نفت خام ونیز میعانات گازی و فرآورده‌های نفت و پتروشیمی وابسته است. براساس تازه‌ترین آمار ارائه شده از سوی معاون اول ریاست جمهوری در نمایشگاه نفت و گاز در دوسال اخیر رقمی معادل ۱۰۰ میلیارد دلار از درآمد ارزی ایران به دلیل تحریم‌ها کاسته شده است. همه آنچه در بالا نگاشته شد برای نشان دادن اهمیت نرخ ارز در کسب و‌کار و معیشت ایرانیان است و متأسفانه در وضعیت غم انگیزی قرار داریم.

آزادی الزامی نرخ ارز

آیا راهی برای پشت سر نهادن این وضعیت ناراحت کننده و آسیب زنده به شهروندان و منافع ملی وجود دارد؟ به نظر می‌رسد اصلاح سیاست‌های ارزی و در کانون این سیاست ها اصلاح ساختار نرخ ارز وجود دارد. تجربه جهانی نشان می‌دهد شمار قابل اعتنایی از کشورهای جهان این مسأله را حل کرده‌اند. از این ترتیب که بیشتر کشورها سیاست سرکوب نرخ ارز را که تثبیت دستوری نرخ تبدیل ارزهای معتبر در برابر پول ملی است کنار نهاده و در بدترین حالت سیاست ارزی مدیریت شنوار ارز را جایگزین کرده ونیز از آن هم عبور و راه را برای آزادسازی نرخ ارز در بازار آزاد صاف کرده‌اند. بنابر این، ایران نیز چاره‌ای ندارد و تجربه جهانی و منطق نیرومند دانش اقتصاد می‌گوید باید آزادسازی واقعی نرخ ارز اتفاق بیفتد.

منابع اصلی آزادسازی

دقت در گفتار و ماهیت مدافعان سیاست‌های ارزی که توصیه به سرکوب نرخ ارز دارند یا می‌گویند باید دولت و بانک مرکزی الزاماً دامنه تغییرات نرخ ارز را در کنترل داشته باشد این است که در غیر این صورت بر ابعداد فقر به دلیل افزایش قیمت کالاها و خدمات اضافه شده و این از سیاست‌های اصلی رسیدگی به تهیدستان عبور می‌کند. اما واقعیت این است که این دوسیاست ارزی از دهه ۱۳۴۰ تا امروز یوبه در ۱۰ سال اخیر سد راه توسعه فقر شده است و سد راه رشد قیمت‌ها نبوده است. بنابر این می‌توان با استناد به آمارهای گوناگون نشان داد سیاست‌های ارزی اعمال شده تا امروز در رسیدن به این راهبرد کامیابی نداشته است و باید راه نو رفت. برای اینکه گرفتاری احتمالی برای کم درآمد‌ها گسترش نیابد و تا روزی که فقر از کشور ریشه کن نشده است باید با سیاست‌های بارانه‌ای کارآمد از کم درآمدها به شکل های گوناگون حمایت کرد.

تعادل ارزی و آزادسازی

اگر می‌خواهیم از ویرانگری‌های جهش‌های نرخ ارز و پیامدهای ناراحت‌کننده آن مثل تخصیص رانت ارزی، افزایش شدید قیمت کالاها و خدمات و تورم‌های دورقمی و تا ۳۰۰ درصدی و فساد ارزی برای همیشه رهاشویم راهی جز آزادسازی نرخ ارز وجود ندارد. شاید این هراس باشد که در این صورت ممکن است عدم تعادل در بازار ارز مصیبت در پی داشته اما به چند دلیل بلایی نازل نخواهد شد که از بی‌لای فعلی ویرانگرتر شود. آزادسازی نرخ ارز اولاً صف‌های بزرگ رانت خواران برای دریافت ارز ترجیحی را کاهش می‌دهد و از حجم تقاضای ارز کم می‌کند. ثانیاً قاچاق معکوس و قاچاق کالا به داخل را کاهش می‌دهد ونیز واردات چمدانی و قاچاق میلیون‌ها مسافر به ایران و از مرزهای آبی و خاکی را کاهش داده و تقاضای مؤثر از به موارد ضروری منحصر خواهد شد. از سوی دیگر آزادسازی نرخ ارز و کاهش دستورهای دولتی و بانک مرکزی برای تعیین نرخ ارز و فشار برصادر کنندگان، توسعه صادرات را در یک چرخه کارآمد و فزاینده قرار خواهد داد. در این صورت تعادل ارزی به شکل ساختاری و برپایی مبادله آزاد شکل و قوام پیدا می‌کند. برای راه‌ای از بدبختی دگرگونی‌های شگفت‌انگیز نرخ ارز راهی جز آنچه به‌صورت کوتاه در این نوشته آمد، وجود ندارد.

میزان عیدی کارکنان دولت تعیین شد

هیأت دولت به ریاست رئیس‌جمهوری میزبان وپاداش پایان سال ۱۳۹۹ (عیدی) کارمندان دولت را ۱۵ میلیون ریال تعیین کرد. در جلسه روز چهارشنبه هیأت دولت به ریاست حسن روحانی رئیس‌جمهوری، میزان و شرایط و ضوابط پرداخت پاداش پایان سال ۱۳۹۹ (عیدی) کارکنان و بازنشستگان دولت تعیین شد. براساس تصمیم هیأت وزیران، به دستگاه‌های اجرایی، نیروهای مسلح، وزارت اطلاعات و سازمان انرژی اتمی ایران (به استثنای کارگران شاغل در کارگاه‌های مشمول قانون کار) اجازه داده شد به کارمندان خود (اعم از رسمی، ثابت، پیمانی، خرید خدمت، قراردادی و موقت) و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی و قضات که به‌طور تمام وقت اشتغال به کار دارند، مبلغ ثابت ۱۵ میلیون ریال به نسبت مدت خدمت تمام وقت در سال ۱۳۹۹ به‌عنوان پاداش آخرسال (عیدی) در بهمن‌ماه سال جاری از محل بودجه مصوب دستگاه‌های اجرایی پرداخت نمایند. پرداخت پاداش آخر سال (عیدی) به کارکنان خرید خدمت، قراردادی و موقت به نسبت خدمات تمام‌وقت آنان در سال ۱۳۹۹ بوده و در هر حال میزان عیدی این‌گونه افراد از ۵۰ درصد رقم مذکور کمتر نخواهد بود. علاوه بر این، میزان پرداخت پاداش آخر سال (عیدی) بازنشستگان، مستمری بگیران، حقوق وظیفه‌ا از کارافتادگی، حقوق وظیفه‌وارث مستخدمین متوفای مشمول صندوق بازنشستگی کشوری، سازمان تأمین اجتماعی نیروهای مسلح و سایر صندوق‌های بازنشستگی و نیز شهدا و جانبازان از کار افتاده کلی نیز به مبلغ ثابت ۱۵ میلیون ریال حسب مورد از محل بودجه مصوب صندوق بازنشستگی یا دستگاه اجرایی ذیربط قابل پرداخت است. لازم به ذکر است خدمت نیمه‌وقت بانوان از لحاظ اجرای این تصویب‌نامه، تمام خدمت محسوب می‌شود و معلمان حق‌التدریس نیز نسبت به ساعات تدریس مشمول این تصویب‌نامه خواهند بود. همچنین شرکت‌های دولتی موظفند از پرداخت هر مبلغی تحت عنوان عیدی یا عناوین مشابه علاوه بر مبلغ مذکور به مدیران و اعضای هیأت مدیره خودداری کنند و سازمان حسابداری یا کارشناس قانونی شرکت‌ها نیز مکلفند نظارت لازم در این خصوص را اعمال و موارد خلاف را گزارش کنند. /ایلنا

یادداشت

عطیه لیاف
خبرنگر

یکی از مهم‌ترین پروژه‌های نفتی این روزهای کشور، خط لوله انتقال نفت «گوره-جاسک» است. خط لوله‌ای که هدف اصلی آن تمرکززدایی از پایانه‌های صادراتی نفت ایران است. اما با وجود اهمیتی که در ایجاد یک پایانه جدید صادراتی نفت برای کشور در دریای عمان دارد، این تنها هدف خط لوله یک هزار کیلومتری گوره- جاسک نیست.

از فرصت‌های مهمی که این خط لوله برای کشور رقم می‌زند، امکان تأمین خوراک برخی از پروژه‌های پالایشگاهی و پتروپالایشگاهی و در نهایت صنایع مستقر و در حال استقرار منطقه جاسک است که به همراه خط لوله گازی ایرانشهر- چابهار، زیرساخت یک تغییر چهره در منطقه جاسک و به طور کلی سواحل مکران را فراهم خواهد کرد.

میزان پیشرفت پروژه گوره- جاسک

اصلی ترین پایانه صادرات نفت خام ایران تا به حال «خارک» بوده و ۸۰ درصد صادرات نفت خام کشور از جزیره خارک انجام می‌شده است؛ اما بزودی پایانه نفتی جاسک نیز به جمع پایانه‌های اصلی صادرات نفت خام ایران اضافه می‌شود و با این خط لوله ۴۲ اینچی سازگار با نفت ترش (بیش از یک متر) ایران می‌تواند روزانه یک میلیون بشکه نفت خام را بدون آنکه فنکشی از تنگه هرمز عبور کند، به دریای عمان انتقال و از آنجا صادر کند. بخشی از این ظرفیت نیز به تأمین خوراک صنایع مستقر در جاسک پرداخته می‌شود.

مسعود کرمانیان، مدیرعامل شرکت ملی نفت ایران می‌گوید که طبق پیش‌بینی‌ها، احتمالاً تا پایان سال امکان انتقال نفت خام از گوره به جاسک فراهم می‌شود و آمارها نیز نشان می‌دهد که فاز اول پروژه رو به اتمام است. تاکنون ساخت این خط لوله حدود ۷۰ درصد پیشرفت داشته است. از ۲۰ مخزن جاسک نیز ۴ مخزن تا پایان خردادماه سال آینده به بهره‌برداری می‌رسد و به این ترتیب از فاز نخست توسعه این طرح با ۲ میلیون بشکه مخزن ذخیره سازی به صورت زودهنگام به بهره برداری می‌رسد.

عملیات احداث نخستین خط لوله دریایی

معاون برنامه‌ریزی وزیر نفت در گفت‌وگو با «ایران» خبر داد

صدور مجوز یک میلیون بشکه پتروپالایشگاه در جاسک

این تمام درآمدی نیست که «گوره-جاسک» برای کشور رقم خواهد زد.

معاون برنامه‌ریزی وزیر نفت در گفت و گو با «ایران» از صدور مجوزهایی برای توسعه پتروپالایشگاه‌ها در جاسک به پشتوانه این خط لوله خبر می‌دهد و می‌گوید: هدف اصلی خط لوله انتقال نفت گوره- جاسک ایجاد پایانه جدید صادراتی است اما در منطقه جاسک حدود یک میلیون بشکه طرح پتروپالایشی تعریف شده که می‌تواند با بهره‌گیری از ظرفیت گوره-جاسک برای کشور ارزش افزوده و اشتغال ایجاد کند.

هوشنگ فلاحتیان ادامه می‌دهد: مجوزهایی به این منظور داده شده که از این میزان ۸۰۰ هزار بشکه مجوزهای صادرشده بر اساس طرح مجلس شورای اسلامی است.

مابقی این طرح‌هایی است که در گذشته مجوز آن داده شده بود و اگر تأمین منابع این طرح‌ها بموقع انجام شود، ۵ الی ۶ سال پس از شروع سرمایه‌گذاری بهره‌برداری از آنها آغاز و برای کشور درآمدزایی می‌شود.

البته به گفته فلاحتیان، مجوزهای طرح‌های پتروپالایشگاهی که به نوعی تکمیل زنجیره تولیدات پالایشگاهی کشور و ایجاد محصولاتی مشابه تولیدات پتروشیمی‌هاست، فراتر از این یک میلیون بشکه تعریف شده و به یک میلیون و ۴۶۰ هزار بشکه می‌رسد. از این یک میلیون و ۴۶۰ هزار بشکه، حدود یک میلیون و ۲۲۰ هزار بشکه تنها پروژه‌های تعریف شده بر اساس طرح مجلس است؛ از جمله پروژه ۳۰۰ هزار بشکه منطقه عمومی هرمزگان و ۱۲۰ هزار بشکه‌ای لاوان.

۲۷ میلیارد دلار سرمایه لازم است

برای آنکه این پتروپالایشگاه‌های تعریف شده در منطقه جاسک به ثمر برسد، فلاحتیان می‌گوید که ۲۷ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری لازم است. ۲۷ میلیارد دلاری که باید بخشی از آن آورده سرمایه‌گذار داخلی باشد و بخشی نیز از طریق بازار سرمایه یا فاینانس‌های بین‌المللی تأمین شود اما ظرف مدت معینی این پروژه‌ها به مرحله بازگشت سرمایه می‌رسند و اقتصاد آنها توجیه پذیر است.

رشد ۲۸ برابری ظرفیت پالایش گاز در ۴۲ سال گذشته

در حالی که تا پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، ظرفیت پالایش گاز در کشور روزانه ۳۶ میلیون متر مکعب بوده این رقم در ۴۲ سال گذشته رشدی ۲۸ برابری داشته و به بیش از هزار میلیون متر مکعب در روز رسیده است. صنعت گاز آنگونه که وزیر نفت نیز پیش از این عنوان کرده بود، صنعتی است که در سال‌های بعد از انقلاب اسلامی توسعه پیدا کرده است. تا پیش از انقلاب، میادین گازی کشور مورد بهره‌برداری قرار نگرفته بود و تنها بخشی از گازهای همراه نفت جمع‌آوری می‌شد و به مصرف می‌رسید.

در آن زمان، بیشتر گازهای همراه نفت به‌عنوان عامل مزاحمی برای تأمین به شمار می‌رفت که راهی مشعل‌هایی می‌شد که با ورود به مناطق نفتی به چشم می‌خورد. بعد از انقلاب اما توسعه صنعت گاز مورد توجه جدی وزارت نفت قرار گرفت. گاز همراه نفت دیگر نه تنها عاملی مزاحم نبود بلکه به‌عنوان سوختی پاک و خوراک صنعت پتروشیمی مورد استفاده قرار می‌گرفت. با این حال نقطه عطف توسعه صنعت گاز در کشور را باید همزمان با توسعه میدان مشترک پارس جنوبی در اوایل دهه ۸۰ شمسی دانست.

آغاز برداشت گاز از این میدان مشترک باعث شد تا گازرسانی به مناطق مختلف شهری و روستایی و همچنین صنایع و نیروگاه‌ها افزایش پیدا کند. با افزایش تولید از پارس جنوبی و دیگر میادین گازی کشور، بتدریج تولید گاز ایران افزایش پیدا کرد و در حالی که تا پیش از انقلاب تنها ۳۶ میلیون متر مکعب گاز در کشور تولید می‌شد، این رقم اکنون به بیش از یک میلیارد متر مکعب رسیده و ایران را در جایگاه سوم جهان از نظر تولید گاز قرار داده است. در این میان دولت تدبیر و امید نقش ویژه‌ای دارد تا آنجا که در این دولت، تنها برداشت گاز از پارس جنوبی رشدی ۲.۵ برابری را تجربه کرده است و ایران در هفته گذشته توانست ۶۹۰ میلیون متر مکعب گاز تنها در یک روز از این میدان برداشت کند که رکورد بی‌سابقه‌ای به شمار می‌رود.

علاوه بر افزایش ظرفیت تولید گاز که در ۴۲ سال گذشته رشدی ۲۸ برابری (۲۷۰۰ درصدی) داشته، ظرفیت روزانه انتقال

افتتاح ۱۰ هزار میلیارد تومان پروژه عمرانی و مسکنی تا سه هفته آینده

وزیر راه و شهرسازی با اعلام افتتاح ۴۰۰ کیلومتر مسیر بزرگ‌راهی جدید در کشور، گفت: تا سه هفته آینده ۵۰۰ پروژه عمرانی و زیربنایی در بخش عمران و مسکن افتتاح خواهد شد که ارزش آنها به حدود ۱۰ هزار میلیارد تومان می‌رسد. محمد اسلامی روز چهارشنبه در حاشیه جلسه هیأت دولت در جمع خبرنگاران درباره وضعیت مسکن گفت: در حوزه مسکن توانستیم با اقدامات و سیاست‌های خود رویه‌ای را پایه‌گذاری کنیم تا آرامش در حوزه بازار مسکن اتفاق افتد و برای تعادل بخشی به عرضه و تقاضا سیاست‌گذاری کردیم. وی گفت: تعهد داشتیم مسکن مهر را به اتمام برسانیم و به شکر خدا تعداد بیش از ۳۰۰ هزار واحد مسکونی به مردم تحویل شده است و ۳۰ هزار واحد مسکن مهر در دهه فجر به

http://irannewspaper.ir
editorial@irannewspaper.ir

۳۰ درصد از این منابع باید آورده سرمایه‌گذار باشد و تأمین سرمایه مردمی نیز از طریق بازار سرمایه به این صورت است که در سال اول ۳۰ درصد از پروژه به عموم مردم عرضه می‌شود و ۴۰ درصد باقیمانده نیز از طریق ابزارهای تأمین مالی بازار سرمایه از جمله انتشار اوراق پوشش داده خواهد شد.

سرمایه‌گذار باید در دو سال اول پیشرفت پروژه‌ها را به ۳۰ الی ۳۵ درصد برساند و این مسأله در آیین‌نامه اجرایی مورد تصویب هیأت وزیران آمده است.

معاون وزیر نفت می‌گوید که ۲۷ میلیارد دلار تأمین مالی این پروژه‌ها مسأله مهمی است که باید به روش‌های مختلفی جلو برود و در این مسیر اگر شرکتی بخواهد شریک خارجی بگیرد، بر اساس ضوابطی با او همکاری خواهد شد. فلاحتیان با اشاره به اینکه علاوه بر نفت، میعانات گازی نیز در طرح توسعه پتروپالایشگاه‌ها دیده شده، اذعان می‌کند: هفته آینده جلسه برای تنفیذ مجوزها و شرایط اعطای دوره تنفس خوراک برگزار می‌شود که این دوره تنفس -که احتمالاً دو ساله خواهد بود- به تصویب هیأت امنای صندوق توسعه ملی برسد. پس از این تنفیذ مجوزها اتفاق خواهد افتاد و سرمایه‌گذاران ۴ فرصت دارند که از این تاریخ به بعد پیشرفت پروژه را به سطح تعیین شده برسانند.

روند صدور مجوزها کلید خورده است

با تمام آنچه گفته شد، احداث خط لوله گوره- جاسک مرحله نخست توسعه‌ای این طرح به شمار می‌رود و خط لوله‌ای که از تلمبه‌خانه گوره بوشهر به بندر جاسک هرمزگان می‌رود و از استان فارس نیز عبور می‌کند، فرصت بی‌ظییری را برای توسعه صنایع پایین دست در اختیار ایران می‌گذارد. به نظر می‌رسد که همزمان با ساخت این خط لوله احداث صنعتی دیگری نیز به مرور به طرح توسعه مناطق ساحلی جنوب کشور اضافه می‌شوند و اقدام‌هایی در جریان است که با همکاری تمام سازمان‌های مربوطه می‌تواند آن چهره متفاوتی که از جنوب کشور با اجزای ایران بی‌پروژه‌ها انتظار می‌رود، رقم بزند. در این منطقه می‌توان در آینده حتی صنایعی غیرنفتی را دید که از محصولات پالایشگاهی، پتروپالایشگاهی و پتروشیمیایی جان می‌گیرند.

افزایش تجارت در دستور کار ایران و ارمنستان

تجاری ایران و ارمنستان ۴۰۰ میلیون دلار است که البته آذرماه سال جاری در دیدار با سفیر ایران در ارمنستان توافق کردیم تا طی ۶ ماه آینده تجارت حداقل به یک میلیارد دلار برسد و این موضوع می‌تواند نقطه عطفی برای ادامه همکاری‌ها در کشور باشد.

وزیر اقتصاد ارمنستان با بیان اینکه یکی از موانع بزرگ بر سر راه افزایش تجارت دو کشور زیرساخت‌های حمل و نقلی است، تأکید کرد: من این موضوع را یک کایوس برای اقتصاد کشور می‌دانم زیرا برای ورود کامیون‌های ارمنستانی به خاک ایران و حمل کالا به کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا مشکلات بسیاری وجود دارد؛ همچنین کامیون‌های ایرانی نیز برای طی کردن خاک ارمنستان هزینه بسیاری باید بپردازند.

وی افزود: به دنبال رفع این مشکلات و تلاش برای رفع این موانع هستیم و بر همین اساس محدودیت‌های فعلی در مسیرهای ارتباطی منطقه مورد بررسی قرار گرفته است تا مشکلات از بن‌بست خارج شود.

وزیر اقتصاد ارمنستان با بیان اینکه یکی از راه‌های حل مشکلات حمل و نقلی، راه‌اندازی قطار تهران - ایروان است، گفت: در ماده ۹ توافقنامه توافق جنگ که سران روسیه، ارمنستان و جمهوری آذربایجان امضا کردند، تمام راه‌های ارتباطی منطقه از محدودیت و بن‌بست خارج خواهد شد که با محقق شدن این امر می‌توانیم قطار تهران به ایروان را راه‌اندازی کنیم. وی با بیان اینکه در خصوص انتقال گاز، مذاکراتی انجام شده است، تصریح کرد: برای رسیدن به انتقال حداکثری حجم گاز از ایران به ارمنستان در انتظار اتمام احداث خط سوم انتقال نیرو هستیم تا بتوانیم حجم تهاتر گاز در مقابل برق دو کشور را افزایش دهیم. کروبیان همچنین با اشاره به ممنوعیت ورود ۲ هزار و ۲۵۰ قلم کالا از ترکیه به ارمنستان اظهار داشت: از همان آغاز انتظار می‌رفت که این اقدام می‌تواند از ایران، چین و تولیدات داخلی ارمنستان تأمین شود.

وزیر اقتصاد ارمنستان افزود: تولیدکنندگان و اشخاصی که در زمینه تبادل کالا مشغول هستند، می‌توانند از این شرایط بهره‌مند شوند. وی تأکید کرد: نهادهای مربوطه در ارمنستان آمادگی دارند مکانیزم‌مد حل نگرانی‌های مربوط به تبادل تولی متقابل برای فعالان اقتصادی را مورد بررسی قرار دهند./ ایرنا